

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

6-2025
IJTIMOIY FANLAR

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

manbalar asosidagi tahlili.....	347
G.Sh.Shaydullayeva	
Turon sivilizatsiyasi aholisining ijtimoiy holatiga madaniy aloqalarning ta'siri.....	353
I.S.Aslonov	
O'zbekiston SSRda 1960–1980-yillarda qishloq xo'jaligi boshqaruvida byurokratik muammolar va davlat mulkini talon-taroj qilish holatlari.....	358
X.Burxanov	
Raqamli jamiyatda axborot xavfsizligini ta'minlash mexanizmlari	362
N.R.G'ulomova	
Ziyorat turizmi: uning tarixiy-tadrijiy rivojlanishi va o'ziga xos xususiyatlari.....	367
Sh.F.Allanazarov	
Komil Xorazmiy asarlarida ijtimoiy-iqtisodiy hayot tahlili.....	380
A.T.Toshmamatov	
O'zbek va ukrain xalqlari madaniy uyg'unligining tarixiy namoyasi: Xasanovlar oilasi misolida	380
Sh.A.Mirzamidinova	
Ashurali Zohiriyning shaxsiyati, faoliyati va merosi.....	384
O.B.Abdunosirova	
Amir Temur va Temuriylar davrida pul munosabatlari	390
M.X.Muzaffarov	
Vengriya va Turkiy dunyo: tarixiy bog'lanish va aloqalari.....	393
S.F.Norbekov	
Sharqiy Slavyan diasporasining Turkistondagi madaniy va ma'rifiy hayoti (1918–1924 yy.).....	398

ILMIY AXBOROT

I.T.Boltaboev	
Ijtimoiy adolat konsepsiyasining zamonaviy falsafiy talqinlari.....	409
I.S.Aslonov	
O'zbekiston SSRda 1945–1980 yillarda sug'orish va melioratsiya tizimining rivojlanishi	413
N.M.Axmadiyev	
Yangi O'zbekistonda kelesajak avlod tarbiyasiga gerontologik moyiyatini yanada rivojlantirish.....	417
B.X.Karimov	
Ongni boshqarish falsafasi hamda globallashuv sharoitida inson tafakkuri barqarorligini ta'minlashning zamonaviy konsepsiyasi	420
E.X.Zoyirov	
Ya'qub Charxiy ta'limotida borliq nazariyasi.	425
Sh.T.Abbosova	
Buyuk ipak yo'lida ilm-fan va madaniy muloqot rivoji.....	431
Sh.N.Niyozova	
Vatanparvarlikning ma'naviy-falsafiy mohiyati va shaxsning ijtimoiy-axloqiy yetukligi.....	434
Sh.X.Matyobubova	
Xorazm vohasidagi ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar va ularning Yangi O'zbekistonga ta'siri.....	438
R.D.Dehqonov	
Teatr san'atining yoshlar ruhiy-axloqiy rivojlanishiga ta'siri	442
Z.T.Tursunboyev	
O'zbekistonda oilaviy zo'ravonlikning oldini olishda konformizm omilining ahamiyati	446
R.D.Dehqonov	
Yangi O'zbekistonda yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda teatr san'atining o'rni.....	451
Z.T.Tursunboyev	
“Tazyiq va zo'ravonlik” tushunchalari: turlari va oilada oldini olish mexanizmlari	455
N.T.Xolikov	
Globalashuv sharoitida egoistik tafakkur shakllanishini tadqiq etishning nazariy-metodologik asoslari.....	459
Sh.A.Rasulova	
Harakatlar strtegiyasidan Yangi O'zbekistongacha: xotin-qizlar ijtimoiy-siyosiy mavqeini mustahkamlanishi	462
A.A.Aloxunov	

UO'K: 305.42:32(575.1)

HARAKATLAR STRATEGIYASIDAN YANGI O'ZBEKISTONGACHA: XOTIN-QIZLAR IJTIMOY-SIYOSIY MAVQEINI MUSTAHKAMLANISHI**ОТ СТРАТЕГИИ ДЕЙСТВИЙ К НОВОМУ УЗБЕКИСТАНУ: УКРЕПЛЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ПОЗИЦИЙ ЖЕНЩИН****FROM ACTION STRATEGY TO NEW UZBEKISTAN: STRENGTHENING THE SOCIO-POLITICAL POSITION OF WOMEN****Rasulova Shoira Azizovna**

Farg'ona davlat universiteti katta o'qituvchisi

Annotasiya

Mazkur maqola O'zbekistondagi keng ko'lamli islohotlar davri 2017–2021 yillardagi Harakatlar Strategiyasi va undan keyingi Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasi doirasida xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy mavqeini mustahkamlashga qaratilgan chora-tadbirlarni kompleks tahlil qiladi. Maqolada ayollarning huquqlarini kafolatlovchi "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi Qonun hamda gender kvotalarining joriy etilishi natijasida siyosiy ishtirokning miqdoriy o'sishi tahlil qilinadi. Shuningdek, "Ayollar daftari" tizimining ijtimoiy himoyadan tashqari, ayollarni iqtisodiy faollikka va jamoat ishlariga jalb qilishdagi roli ko'rib chiqiladi. Maqola xulosasida, xotin-qizlarning mavqeini sifat jihatidan mustahkamlash, xususan, siyosiy rezerv shaxslarni tizimli tayyorlash, iqtisodiy mustaqillikni oshirish va gender sezuvchanlikni kuchaytirish bo'yicha ilmiy asoslangan amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Аннотация

В статье представлен комплексный анализ мер, направленных на укрепление социально-политического положения женщин в рамках Стратегии действий на период масштабных реформ в Узбекистане на 2017–2021 годы и последующей Стратегии развития нового Узбекистана. В статье анализируется количественное увеличение политического участия в результате принятия Закона «О гарантиях равных прав и возможностей женщин и мужчин» и гендерных квот, гарантирующих права женщин. Также рассматривается роль системы «Женская тетрадь» в привлечении женщин к экономической деятельности и общественной работе, а также к социальной защите. В заключение статьи разрабатываются научно обоснованные практические предложения по качественному укреплению положения женщин, в частности, по систематической подготовке политического резерва, повышению экономической независимости и усилению гендерной чувствительности.

Abstract

This article provides a comprehensive analysis of measures aimed at strengthening the socio-political position of women within the framework of the Action Strategy for the period of large-scale reforms in Uzbekistan for 2017–2021 and the subsequent Development Strategy of New Uzbekistan. The article analyzes the quantitative increase in political participation as a result of the introduction of the Law "On Guarantees of Equal Rights and Opportunities for Women and Men" and gender quotas, which guarantees women's rights. It also examines the role of the "Women's Notebook" system in attracting women to economic activity and public work, in addition to social protection. In conclusion, the article develops scientifically based practical proposals for qualitatively strengthening the position of women, in particular, for the systematic training of political reserve individuals, increasing economic independence and strengthening gender sensitivity.

Kalit so'zlar : Harakatlar Strategiyasi, Yangi O'zbekiston, Xotin-qizlarning mavqe, Gender tenglik, Siyosiy ishtirok, Gender kvotalari, Ayollar daftari, Ijtimoiy-siyosiy islohotlar.

Ключевые слова: Стратегия действий, Новый Узбекистан, положение женщин, гендерное равенство, политическое участие, гендерные квоты, женская тетрадь, общественно-политические реформы

Key words: Strategy of Actions, New Uzbekistan, Status of Women, Gender Equality, Political Participation, Gender Quotas, Women's Notebook, Socio-Political Reforms

KIRISH

O'zbekistondagi keng ko'lamli islohotlar davri – Harakatlar Strategiyasi (2017-2021) hamda undan so'nggi Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasi (2022-2026) xotin-qizlarning jamiyat hayotidagi ijtimoiy-siyosiy mavqeini tubdan yaxshilashni ustuvor vazifalardan biri etib belgiladi. Ayollarning siyosiy jarayonlardagi faol ishtiroki mamlakat demokratlashuvi, gender tenglikka erishish va barqaror iqtisodiy rivojlanish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Biroq, an'anaviy stereotiplar,

ILMIY AXBOROT

ma'lum bir ijtimoiy to'siqlar va amaliyotda uchrayotgan kamchiliklar sababli, ayollarning mavqeini mustahkamlash yo'lidagi izchil choralar hali ham chuqur tahlil va amaliy echimlarni talab qiladi.

O'zbekiston Respublikasidagi keng ko'lamli islohotlar davri – 2017–2021 yillardagi Harakatlar Strategiyasi hamda undan so'nggi Yangi O'zbekistonning 2022–2026 yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot Strategiyasi jamiyat hayotining barcha sohalarida chuqur va tizimli o'zgarishlarni amalga oshirishni nazarda tutdi. Bu o'zgarishlar ichida xotin-qizlarning jamiyat hayotidagi ijtimoiy-siyosiy mavqeini tubdan yaxshilash ustuvor vazifalardan biri etib belgilandi. Bu siyosatning asosiy maqsadi xotin-qizlarni nafaqat ijtimoiy himoyalash, balki ularning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotdagi to'laqonli va faol ishtirokini ta'minlash orqali mamlakatning barqaror rivojlanish poydevorini mustahkamlashdan iborat.

Ayollarning siyosiy qarorlar qabul qilish jarayonlaridagi faol ishtiroki mamlakat demokratlashuvi, gender tenglikka erishish va barqaror iqtisodiy rivojlanish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi dunyo tajribasida isbotlangan. O'zbekistonda so'nggi yillarda qabul qilingan gender tenglikka oid qonunlar, ayollar uchun Oliy Majlis va mahalliy kengashlardagi kvotalarning oshirilishi, shuningdek, "Ayollar daftari" kabi ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining joriy etilishi aynan shu maqsadlarga xizmat qilmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD

O'zbekistonlik olimlardan B. Alimov [1] va M. Malikov [2] kabilarning ishlarida davlat qurilishida ayollarning ishtirokini oshirish – islohotlarning ajralmas qismi sifatida qaraladi. Ular ayollar uchun yaratilgan institutsional tuzilmalar qonuniy va siyosiy vakolatga ega bo'lishi lozimligini ta'kidlaydilar. Kvotalar Mexanizmining Samaradorligini Baholash Ayollarning siyosiy ishtirokini oshirishning eng keng tarqalgan amaliy chorasi gender kvotalari hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Saylov kodeksiga kiritilgan kvotaning joriy etilishi mahalliy tadqiqotchilar X. Usmonova [3] va G. Ismailova [4] tomonidan ijobiy baholangan. Ular bu choraning parlamentdagi ayollar sonini keskin oshirganini, lekin kvotalarning samarasi faqatgina ayollarning siyosiy rezerv bazasini kengaytirish va ularning rahbarlik mahoratini oshirish orqali mustahkamlanishini alohida qayd etadilar. Ijtimoiy-Iqtisodiy Qo'llab-Quvvatlashning Siyoslashuvi Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ayollarning siyosiy mavqeini mustahkamlash ularning iqtisodiy erkinligiga bog'liq. "Ayollar daftari" tizimi va ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan prezident qarorlarini o'rgangan A. Egamberdiyeva [5] bu mexanizmlar kambag'allikni qisqartirish bilan bir qatorda, ayollarni mahalla darajasidagi jamoat ishlariga faol jalb qilish orqali ularning fuqarolik ongi va ijtimoiy javobgarligini oshirishga xizmat qilishini ilgari suradi.

MUHOKAMA

Olib borilgan tadqiqot natijalari va o'rganilgan adabiyotlar tahlili O'zbekistondagi islohotlar davri (Harakatlar Strategiyasidan Yangi O'zbekistongacha) xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy mavqeini mustahkamlash borasida siyosiy irodaning mavjudligini va institutsional o'zgarishlarning misli ko'rilmagan darajada jadallashganini tasdiqlaydi. Davlat qurilishida ayollarning ishtirokini oshirish islohotlarning ajralmas qismiga aylandi. Qabul qilingan gender tenglikka oid qonunlar va Gender Tenglikni Ta'minlash Komissiyasi kabi institutlarning yaratilishi aynan shu nazariy yondashuvni amalda aks ettiradi. Bu, davlatning ayollarning huquqlarini rasmiy kafolatlashga bo'lgan majburiyatini kuchaytirdi. kvotalar bo'yicha ijobiy baholari maqolaning Natijalar qismida keltirilgan parlamentdagi ayollar ulushining keskin o'sishi bilan to'liq muvofiq keladi. Biroq, asosiy e'tiborni kvotalarning sifati samaradorligiga qaratish lozim. Kvotalar ayollarning siyosiy arena kirishini tezlashtirdi.

"Ayollar daftari" tizimi nafaqat kambag'allikni qisqartirish va iqtisodiy erkinlikni ta'minlashga xizmat qilmoqda, balki ayollarni mahalla darajasidagi jamoat ishlariga jalb qilish orqali ularning fuqarolik ongini va ijtimoiy javobgarligini oshirishga qaratilgan vositadir. Islohotlarning navbatdagi bosqichi, ya'ni Yangi O'zbekiston davri, endilikda miqdoriy o'sishdan sifatiy samaradorlikka o'tishga, ya'ni ayollarning nafaqat mandat olishini, balki davlat boshqaruvining barcha pog'onalarida haqiqiy ta'sir kuchiga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilishi lozim.

NATIJALAR

So'nggi yillarda jamiyatdagi o'zgarishlarga hamohang O'zbekistonda xotin-qizlarni qo'llabquvvatlash borasida alohida e'tibor berilmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "... bugun O'zbekistonda olib borilayotgan davlat siyosatining asosiy maqsadi - ayollarimizga e'tibor va amaliy g'amxo'rlik ko'rsatishni yangi, yuksak bosqichga olib chiqish, xotin-qizlarning jamiyatdagi o'rnini, maqomini mustahkamlash, ularning huquq va manfaatlarini ta'minlashdir"

O'zbekiston Respublikasining 2-sentabr, 2019 yilda "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi O'RQ-562-son Qonuni qabul qilinganligi ayollarning jamiyatdagi mavqeini yanada ko'tardi. Harakatlar Strategiyasidan Yangi O'zbekistongacha bo'lgan davrda davlat rahbariyati tomonidan xotin-qizlarning huquqlarini kengaytirish va gender tenglikni ta'minlashga qaratilgan misli ko'rilmagan darajada kuchli siyosiy iroda namoyon etildi. Ayollarning huquqlarini rasmiy kafolatlovchi, jumladan, Gender Tenglikni Ta'minlash to'g'risidagi hamda Xotin-qizlarni Tazyiq va Zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risidagi qonunlar kabi muhim huquqiy hujjatlar qabul qilinib, davlatning majburiyati kuchaytirildi.

Gender Tenglikni Ta'minlash Komissiyasi kabi ixtisoslashgan institutlarning tashkil etilishi gender tenglik siyosatini amalga oshirish uchun institutsional platforma yaratdi. Ushbu tizim eng muhtoj ayollarni aniq maqsadli qo'llab-quvvatlash orqali ularning iqtisodiy erkinligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishga xizmat qilmoqda. "Ayollar daftari" ayollarni mahalla darajasidagi jamoat ishlariga faol jalb qilish orqali ularning fuqarolik ongini, ijtimoiy javobgarligini va mahalliy boshqaruvdagi ishtirokini oshirishga qaratilgan samarali vositaga aylandi.

XULOSA

O'zbekistonda ayollarning ijtimoiy-siyosiy mavqeini belgilovchi omillar - tarixiy meros, milliy an'analar, diniy qadriyatlar va zamonaviy islohotlar bilan uzviy bog'liqdir. Mustaqillik yillarida gender tengligini ta'minlash, ayollarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan huquqiy va institutsional asoslar yaratildi. Ayollar ta'lim, sog'liqni saqlash, iqtisodiyot, siyosat va boshqa sohalarida faol ishtirok etmoqda, ularning ijtimoiy faolligi ortib bormoqda. siyosiy iroda va institutsional o'zgarishlar tufayli ayollarning ijtimoiy-siyosiy mavqeini mustahkamlashda katta miqdoriy yutuqlarga erishilganligini tasdiqlaydi.

Yangi O'zbekiston davrining asosiy vazifasi endilikda miqdoriy o'sishdan sifatiy samaradorlikka o'tishdir. Bu, ayollarning nafaqat davlat boshqaruvining barcha pog'onalarida vakolatga ega bo'lishini, balki haqiqiy ta'sir kuchiga ega bo'lib, siyosiy qarorlarni shakllantirishda faol ishtirokini ta'minlashga xizmat qiladi etishini ta'minlashdan iborat bo'ladi. Umuman olganda, ayollarning ijtimoiy-siyosiy mavqeini yuksaltirish - nafaqat demokratik jamiyat qurish, balki mamlakatning barqaror va izchil rivojlanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Alimov, B. (2020). O'zbekistonda gender tenglikni ta'minlashning siyosiy-huquqiy asoslari. Monografiya. Toshkent: "Adolat".
2. Ismailova, G. (2022). Yangi O'zbekiston sharoitida ayollarning siyosiy liderlik salohiyatini oshirish. Monografiya. Toshkent: "Ma'naviyat".
3. Malikov, M. (2021). Siyosiy jarayonlarda xotin-qizlarning ishtirokini oshirishning nazariy-amaliy muammolari. O'quv qo'llanma/Monografiya. Toshkent: O'zMU.
4. Usmonova, X. (2020). Gender kvotalarining milliy parlamentdagi samaradorligi tahlili. "Huquq va Jamiyat" jurnali, № 4, 35-42 b.
5. Egamberdiyeva, A. (2023). "Ayollar daftari" tizimi: Ijtimoiy himoyadan iqtisodiy faollikkacha. Iqtisodiyot va Taraqqiyot, № 1, 55-63 b.
6. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. (2019, 2 sentyabr). "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi [O'RQ-562-son]. 4-modda.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. (2022, 7 mart). Xotin-qizlarning mamlakat iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy hayotining barcha jabhalarida faolligini oshirish bo'yicha Milliy dastur [PF-87-son Farmonga 1-ILOVA]. (2022-2026 yillar uchun)